
ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГО- ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ

УДК: 351.131.1+332.1.

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДО ГАЛУЗЕВИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ПОЛІТИК РОЗВИТКУ

О.І. Бондар, Г.О. Білявський, Ю.М. Саталкін, В.Є. Барановська
Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління, вул.
Урицького, 35, 03035, Київ, dei2005@ukr.net

Висвітлені питання значення інтеграції екологічних, соціальних і економічних політик України, сьогодишній стан та особливості цієї інтеграції. Визначені пріоритети та недоліки процесів інтеграції, її методологічні аспекти та можливі шляхи реалізації. *Ключові слова:* державна екологічна політика, інтеграція, збалансований еколого-економічний розвиток, системна екологізація, методологія.

Проблемы интеграции государственной экологической политики в отраслевые и региональные политики развития. А.И. Бондарь, Г.А. Билявский, Ю.М. Саталкин, В.Е. Барановская. Освещены вопросы значения интеграции экологических, социальных и экономических политик Украины, сегодняшнее состояние и особенности этой интеграции. Определены приоритеты и недостатки процессов интеграции, ее методологические аспекты и возможные пути реализации. *Ключевые слова:* государственная экологическая политика, интеграция, сбалансированное эколого-экономическое развитие, системная экологизация, методология.

Problems of integration of environmental policy in the state sector and regional development policy. O.I. Bondar, G.O. Bilavskyi, Y.M. Satalkyn, V.E. Baranovskaya. The questions of the value of integrating environmental, social and economic policy of Ukraine, the current status and characteristics of this integration. Defined priorities and shortcomings of the integration processes, its methodological aspects and possible implementation. *Keywords:* state environmental policy, integration, sustainable ecological and economic development, greening system, methodology.

Збалансована інтеграція екологічних, соціальних, економічних політик, потенціалів забезпечує екологічну безпеку, збалансовану сталість розвитку галузей виробництва, інституцій суспільства, регіонів, держави. Досягнення і зміцнення збалансованої інтеграції трьох базових складо-

вих розвитку – це стратегічна парадигма, мета Всесвітньої Програми дій ООН на XXI століття з навколишнього середовища і розвитку, яка була підтверджена на Конференції ООН зі сталого розвитку «РІО+20» 20-22 червня 2012 р.

В угоді про асоціацію України з Європейським Союзом передбачено систему механізмів гармонізації політик у різних сферах життєдіяльності, адаптації до європейських екологічних вимог конкурентного середовища, забезпечення збалансованості екологічних, соціальних та економічних чинників сталого розвитку.

В Україні парадигма збалансованої інтеграції трьох аспектів розвитку вперше законодавчо визначена в Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року». Відповідно до цього Закону «Метою національної екологічної політики є стабілізація і поліпшення стану навколишнього природного середовища України шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку України для гарантування екологічно безпечного природного середовища життя і здоров'я населення; впровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем».

Основним принципом національної екологічної політики визначено посилення інтегрування екологічного управління в системі державного (і не тільки державного) управління України з метою досягнення збалансованості трьох складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної), яка зумовлює орієнтування на пріоритети сталого розвитку. Мова йде, по суті, про формування систем інтегрованого управління (еколого-економіко-соціального) як державного, так і корпоративного секторів розвитку.

Отже, в Україні вперше в 2012 році, законодавчо закріплено осно-

воположний принцип збалансованого (сталого) розвитку суспільства, для реалізації якого необхідно створити з використанням напрацьовань вітчизняних вчених і європейського досвіду нову інноваційну, теоретичну, науково-методологічну, освітню, технологічну бази, що мають відповідати синергетичній сутності інтеграційних процесів в цілісному соціо-природньому середовищі.

В Законі України окреслені і проблеми, які необхідно подолати на шляху інтеграції екологічної політики в галузеві, регіональні, місцеві політики соціально-економічного розвитку. Це законодавча і нормативно-правова невизначеність обов'язкового врахування екологічних наслідків реалізації галузевих, регіональних політик розвитку; повільне запровадження інноваційних екологічно безпечних і чистих технологій, галузевих та регіональних систем екологічного управління, екологічної сертифікації; системної екологізації господарської діяльності. Проте, до переліку інтеграційних проблем не увійшла така системоутворювальна проблема, як низький рівень екологічної компетентності, відповідальності державних службовців, відповідальних за планування і реалізацію галузевих, регіональних політик розвитку; керівного персоналу бізнес-структур, відповідальних за корпоративну політику розвитку, корпоративну екологічну політику. В Україні, за станом на 2010 рік, налічувалося лише 1630 підприємств, що отримали сертифікати систем управління якістю, в тому числі лише 55 – системи екологічного управління; тільки 27 товаровиробників з 256 видів продукції отримали екологічний сертифі-

кат на відповідність міжнародним стандартам серії ISO 14000. Це свідчить про низький стан корпоративної екологічної свідомості, компетентності та відповідальності, а з боку держави, суспільства – низький стан екологічної вимогливості, ефективності інтеграцій державної екологічної політики до галузевих і регіональних політик, систем екологічного управління в загальні системи управління розвитком.

Пріоритетною проблемою є також відсутність цілісної, системно-синергетичної методології, синергетичних, інтеграційних механізмів, багатосторонньої міжвідомчої співпраці як у сфері національної екологічної політики, так і в інших сферах. На забезпечення синергетичної взаємодії та узгодженості звернено увагу в «Итоговом документе Конференции ООН РИО+20».

В Законі України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 р.» закладено підвалини системно-синергетичного підходу до інтеграційних процесів. Це підготовка державних цільових програм з екологізації окремих галузей національної економіки з переліком основних напрямків екологізації: запровадження енергоефективних, екологічно безпечних технологій, стимулювання впровадження систем екологічного управління і аудиту тощо. Проте, не згадується про фундаментальний напрям, з якого має починатися будь-який процес екологізації. Це комплексна екологічна паспортизація об'єктів екологізації, яка (паспортизація) закладає інформаційно-аналітичну базу управління процесами

екологізації, інтегрованої оцінки їх ефективності.

Розробка і реалізація державних цільових програм екологізації галузей національної економіки – це ключовий управлінський механізм інтеграції державної екологічної політики до галузевих політик збалансованого розвитку. Саме системна екологізація забезпечує збалансованість економічних енергетичних, соціальних, екологічних, інформаційних потенціалів розвитку галузей національної економіки. Управління системною екологізацією, інтеграційними процесами має ґрунтуватися на синергетичній методології збалансованого розвитку галузі. За своєю синергетичною сутністю таке управління є інтегрованим, що означає інтеграцію до загальної системи управління розвитком галузі системи галузевого екологічного управління з комплексними функціональними механізмами: комплексного еколого-економічного (енергетичного) аудиту, комплексної еколого-енергетичної паспортизації, комплексної екологічної сертифікації і галузевої системи безперервної підтримки екологічної компетентності персоналу як механізму постійного вдосконалення і підвищення ефективності інтегрованого управління.

Методологічною базою інтегрованого управління системною екологізацією або збалансованим розвитком галузі слід визначити стандартизовану методологію міжнародних стандартів серій ISO 14000, та 19011:2002, яка має бути адаптована до галузевих умов шляхом розроблення та впровадження галузевих нормативно-правових документів (ста-

ндартів) з інтегрованого управління системною екологізацією галузі.

Розробка галузевих нормативно-правових документів щодо забезпечення обов'язкової інтеграції екологічної політики, екологічного управління до загальної галузевої політики розвитку, систем управління розвитком передбачена Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» з орієнтацією на міжнародні стандарти.

Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління має потужний науково-методологічний потенціал для забезпечення науково-методологічного супроводження розробки і реалізації державних цільових програм з системної екологізації галузей національної економіки, розробки відповідної нормативно-правової галузевої документації: галузевих стандартів інтегрованого управління екологізацією; комплексних еколого-економічних та еколого-енергетичних аудитів; комплексної екологічної паспортизації галузевих об'єктів природокористування та природо забруднювачів, галузевих стандартів, моделей професійної екологізованої компетентності персоналу тощо.

Для будь-якої галузі можуть бути запропоновані послуги з розробки пакету відповідної нормативно-правової та навчально-методологічної документації і здійснення її впровадження через організацію навчання в процесі практичної діяльності із застосування інноваційних технологій післядипломної освіти. На замовлення галузей може бути організована підготовка, перепідготовка магі-

стрів-менеджерів екологізованої (інтегрованої) компетентності по спеціалізованим міжвідомчим магістерським програмам «Управління системною екологізацією галузі» або «Управління збалансованим розвитком галузі регіона».

В європейській практиці є досвід застосування інтеграційного підходу щодо підготовки магістрів «широкої» екологізованої компетентності на базі міжвідомчих (міжуніверситетських, міжнародних) магістерських програм. Така інтеграційна форма освіти відповідає європейським принципам системної екологізації виробництва, збалансованому розвитку суспільства (sustainable development).

На базі Державної екологічної академії створюється міжвідомча кафедра методології освіти для збалансованого розвитку (ОЗР) на засадах цільової навчально-практичної міжвідомчої (міжгалузевої, міжуніверситетської) кооперації вищих навчальних закладів, зацікавлених сторін суспільних інституцій. Це має сприяти поширенню в Україні європейського досвіду міжуніверситетських магістерських програм, а також формуванню нової синергетичної методології системної екологізації галузей національної економіки, сфер життєдіяльності суспільства, розвитку регіонів шляхом інтеграції екологічної політики до галузевих регіональних політик розвитку на принципах sustainable development та законодавчих положеннях Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року».

Цільове кооперування галузевих (відомчих) навчальних закладів має

відбуватис на базі конкретних міжвідомчих магістерських програм, а саме: «Системна екологізація енергетики», «Системна екологізація розвитку сільськогосподарського виробництва», «Системна екологізація розвитку інфраструктури населених пунктів», «Управління збалансованим розвитком галузей економіки», «Управління суспільним розвитком» тощо. Їх розробка, впровадження – це

сфера міжвідомчої діяльності Державної екологічної академії, зорієнтованої не тільки на реалізацію законодавчо визначеної цілі інтеграції державної екологічної політики до галузевих і регіональних політик соціально-економічного розвитку, але й інтеграції в європейський освітній простір, який функціонує на принципах sustainable development.

Література

1. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період 2020 року».
2. Стратегія ЄЕК ООН з освіти в інтересах збалансованого розвитку.
3. Итоговый документ Конференции ООН по устойчивому развитию (РИО+20) «Будущее, которого мы хотим», 2012г.
4. Основи інтегрованого управління природокористуванням і розвитком інфраструктур: монографія під науковою редакцією д.б.н., професора Бондаря О.І. – К.: Каравела, 2010 р.
5. Екологічне управління: підручник / В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін, Г.О. Білявський, В.М. Навроцький та ін.. – К.: Либідь, 2004 р.
6. Рідей Н.М. Міжнародні магістерські програми з подвійним дипломом – визнаний в Європі шлях підсилення мобільності студентів. Аграрна наука і освіта – К.: Видавництво Фелікс, 2008 р.